

Természeti emlékek a Mecseken és környékén

(Befejező közlemény.)

írta: Földváry Miksa.

B) Történelmi nevezetességű, mondás, legendás fák.

1. Vas Gereben fája.

Az Esterházy hercegi hitbizomány tolnatamási erdőgondnoksága „Vadaskert” gazdasági osztályában áll ez a fa, mely alatt Vas Gereben sokszor időzött és állítólag „Nagy idők, nagy emberek” című művének egyes részleteit ez alatt a fa alatt írta, melyre függesztett érc tábla Vas Gereben emlékét a következőképpen örökíti meg:

„Vas Gereben emlékére.

Született Fürgeden, 1823 április 7-én.

Ez országnak mindene van,

Hanem rá kell találni;

Mert nincsen egy-egy árva könyv,

Mely e tündérkertet kitérná előttünk!

(Nagy Idők, Nagy Emberek. IX. fejezet. A tamási-i erdő.)

Tudvalevőleg Vas Gereben említett művében leírja az ozorai vadászatokat és a tamási-i erdőt, melyben az angol Bowring is járt, a vadászatokon részt vett és a temérdek vad, a gazdag természeti kincsek, a termékeny föld láttára „Bowring úr rég font gondolatainak végre nyelvet adott” az idézett nyilatkozattal.

Ennek az irodalomtörténeti nevezetességű fának kora mintegy 400 év; koronája nagy, terebélyes; a törzs mellmagassági kerülete 471 cm, famagassága 20 m. Az 1925. évben egyik erős ága letörött, az 1929. évben ismét letörött két ág.

2. A szekszárdi szilfa.

Általánosan közismert, hogy a szekszárdi szilfát az a körülmény tette nevezetessé, hogy ennél a fánál fogták el 1710. október 29-én II. Rákóczi Ferenc hős hadvezérét, Béri Balog Ádám kuruc dandárnokot, a rettenthetetlen bátorságú katonát, kit árulással csaltak törbe. Pálffy János császári főbörnök a kurucot elfogatta és ugyanazon évben Pesten, a belvárosi plébánia előtti téren, lefejeztette.

A Szekszárdról délre vezető műút mentén álló tiszteskorú szilfa mellé ötvenévvvel ezelőtt emléktáblát állítottak, melynek felirata a következő:

„Ezen a helyen fogatott el 1710-ben
BÉRI BALOG ÁDÁM

II. Rákóczi Ferenc dandárnoka, ki hős tulajdonságait
a hon és a szabadság szent szeretetével egyesíté s elv-
hűségeért kegyetlen vértanúságot szenvedett.

Örök tisztelet emlékének!
A haza minden előtt!

Báró Augusz Imre megrendeléséből készíté:
Jilk László Szekszárdon, 1882-ben.”

Tolna vármegye és Szekszárd megyei város közönsége az 1931. évben mozgalmat indított a történelmi nevezetességű fának újabb méltó emlékművel való ellátása iránt; az elfogadás helyét rendeztette és díszes emlékművel örökítette meg a kuruc vezér dicső tetteit.

Az új emlékoszlop néhány lépésnyire áll a fától, kerítéssel van körülvéve; anyaga csiszolt, szürke műkő; a felírás aranyozott betűkkel, fehér márványlapra van vésve és így hangzik:

„Ezen helyen fogatott el 1710-ben
BÉRI BALOGH ÁDÁM

II. Rákóczy Ferenc dandárnoka, ki hős tulajdonságait
a hon és a szabadság szent szeretetével egyesíti s elv-
hűségeért kegyetlen vértanúságot szenvedett.

Örökös tisztelet emlékének!
A haza minden előtt!”

*Vas Gereben tölgyfája Esterházy hg. miklósvári vadaskertjében.
(Földvály Miksa felvétele.)*

A szilfa törzsének a föld felszíne felett mért átmérője 173 cm, kerülete pedig 545 cm. Tulajdonképpen törzsről nem is lehet beszélni, mert a fa közvetlenül a föld felszíne felett azonnal elágazik. Az egyik ág átmérője 55 cm, a másiké 45 cm.

A fa egész magassága 7 m, a korona vetületének átmérője 10 m. Egészségi állapota nem kifogástalan; ugyanis a szőlők felőli oldalán 140 cm magas és 150 cm széles odú van, melyet nagyon helyesen cementtel kitöltöttek. A törzs biztosítása végett azt a föld felszínén vaspánttal vették körül, a két ágat pedig a letörés ellen támasztó dúcok védik.

Ha betegen és görnyedten is áll ott az ország útja mellett ez a nevezetes fa, reméljük és hisszük, hogy még sok nemzedéknek fogja hirdetni a szabadságért küzdött és elvérzett felkelés dicső tetteit.

3. Patkó Bandi tölgyfája.

A nép a betyárromantika nimbuszával övezi ezt a fát, amelyről azt regéli, hogy a hirhedt somogyi betyár a Barcsról Darányba vezető műút mellett álló rigóci csárdában, mely ma közalapítványi erdőőri lak, szokott volt duhajkodni és a csárda északra nyíló söntésének ablakából szórakozásból ebbe az öreg tölgyfába lövöldözött. A lövedékek nyomai ma már nem látszanak a törzsén.

Erről a fáról, mint terebélyes, szép, öreg egyedről az A) fejezet 2. a) pontja alatt már megemlékeztünk.

C) Rendellenes növésű fák.

1. A m. kir. vallásalap rigóci erdejében a Vadaskert elnevezésű erdőrészben, a pécs—barcsi vasút mellett áll egy 80 éves fekete fenyő, mely három méter magasságban, lantszerűen elágazó három ágra oszlik. A törzs kerülete mellmagasságban 220 cm. A fa magassága 27 m.

2. Csodafa a neve annak a rendellenes növésű fának, mely az Esterházy hercegi hitbizomány tolnatamási erdőgondnoksága vadaskerti üzemosztályához tartozó réten a „Vas Gereben-fa” közelében áll. Ez a tölgyfa mintegy 300 éves, törzse négy méter hosszban a földön fekszik, majd merőlegesen felemelkedik. Mellmagasságban 375 cm a kerülete, a fa magassága mintegy 20 méter.

A hercegi uradalom megértő buzgalommal védi természeti emlékeit és a fák sebhelyeinek bekátrányozásával, az üregek-

*A betyár Patkó Bandi tölgyfája Középrigócon.
(Földvály Miksa felvétele.)*

nek cementtel való kitöltésével igyekeznek azok életbenmaradását biztosítani.

3. A bátaszéki teréziánumi alap uradalmában a gyöngyösoldali erdőőri lagnál van egy H-alakban összenőtt tölgyfa, mely

mintegy 70 éves és melyet az uradalom természeti emlékként fenntart.

III. Érdekes növények lelőhelye.

Vadvirágos díszítő jelzővel ékesítik a Mecseket azok, kik erdős-völgyes, vadvirágos tájait járják és jótékony üdülést, számtalan lelki gyönyörűséget és változatos, tiszta örömeket találnak a hegységben való kellemes, hasznos barangolásban.

Boros Ádám dr. azt írja, hogy a lapisi vadászlak körül talált néhány érdekes és jellegzetes növényt, miért is ezen a részen egy védelmi területnek kijelölése célszerűnek és kívánatosnak látszik.

Érdekes növények:

1. A *Doronicum Nendtvichi*. Dr. Jávorka Sándor szerint a *Doronicum hungaricum* és *caucasicum* mellett ezek keverékfaja is él a Mecseken.

2. A *Ruscus hypoglossum* L. és *R. aculeatus* L. nemcsak a Mecseken, hanem Somogy megye keleti és Tolna megye déli részén is található, a Mecsek nyúlványain túl is. Helyenként erdőkben nagyobb csoportokat alkot.

3. Ugyan a Dunántúlnak nyugati részein bőségesen található, de a Mecseken, valamint Somogy megye déli és nyugati erdőségeiben is gyakori a *Cyclamen europeum* L.

4. Bár Magyarország más részein is előfordul, mégis érdekes és kedvelt növénye a Mecseknek, a *Melittis melissophyllum* L., melyet mecseki tea néven Pécssett árusítanak és szívesen fogyasztanak.

5. A Zengő oldalán, a közalapítványi erdőben, Hosszúhetyű határában, a pécsi püspökség erdejében, a pécsváradi fás legelőn előfordul a *Paeonia banatica* Roch., a bazsarózsa, pünkösdi rózsza. Magam is találtam a Zengő déli oldalán, a Vörösma erdőrészben, a pécsváradi volt úrbéresek erdejének Tiliták nevű részében, tisztás foltok szélén, 400 m tengerszint feletti magasságban, mészkőközeten, agyagos talajon som, mogyoró, galagonya között.

6. Botanikai szempontból sok érdekességet nyújt a Harsányi hegy is, melynek flóráját Boros Ádám dr. szintén tanulmá-

Középrigóci lantalakú fenyő.

(Földvály Miksa felvétele.)

nyozta és megállapította, hogy a szép, csúcsos hegy kopár, sziklás lejtőinek keleti része számos tengerpartvidéki és a Karszton honos növény termőhelye. Ugyancsak figyelemreméltó a hegynek északi oldalán, a csúcs alatt levő délies elemekkel tarkított

erdő egy része is. Fellelhető itt a szúrós csodabogyó, valamint a nyelvcsodabogyó is.

A Pécs feletti lapisi terület, a Harsányi hegy egy jellegzetes része és a bazsarózsa zengői termőhelye előreláthatólag nehézség nélkül kijelölhető lesz, mint botanikai rezerváció.

IV. Mende-mondás és nevezetes sziklák.

A Mecsek délfelől hirtelen emelkedő szigethegység; északi részén a dombvidékből emelkedik fel.

Dr. Vadász Elemér szerint: „Hatalmas, megkövesedett fatörzsdarabok, melyek Kővágószőlős határában nagy mennyiségben található, nagy tűlevelű fákból (*Araucaria*) álló erdőségekre utalnak.”

A triász-időszak végén „a pécsvidéki széntelepek között található növénymaradványok, sokszor eredeti helyzetükben megmaradt fatörzsrészletek ennek a parti temetőnek múmiái, kövesült tanui.”

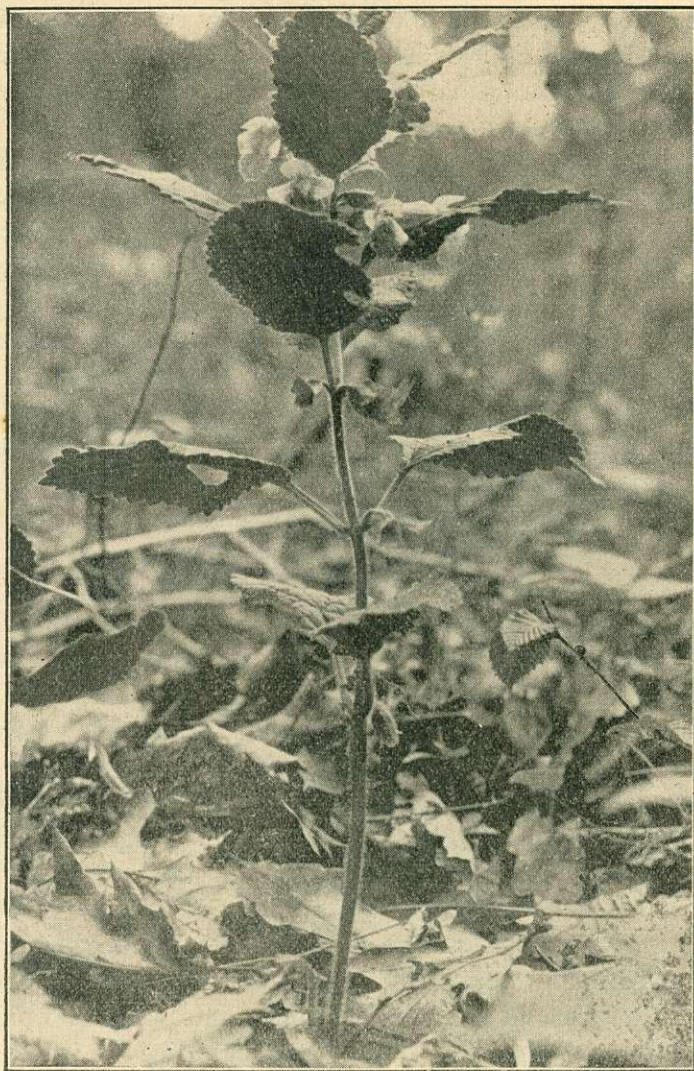
A Mecsek völgyei általában meredek falúak, mélyen bevágva; merészen kimagasló csúcsai nincsenek; vadregényes tájokban, zord sziklákban is szegény.

Érdekes és nevezetes sziklái a következők:

1. Zsongorkő.

A pécsi székeskáptalani uradalom véderdejében a 602 m magasra emelkedő Jakabhegy déli lejtőjén levő lapos szirt a Zsongorkő, mely vaskorláttal van körülvéve és melyről pompás kilátás nyílik a baranyai síkságra, a siklósi hegyláncra, sőt innen a Dráva ezüst szalagja és azon túl a kékes párába burkolt Papok hegység is látható.

A Jakabhegy tetején a megszünt és most Pécssett újra éledő Pálos-rend ősi kolostora állott, melynek romjai máig fennmaradtak. A romokat s illetve a hegytetőt több méter magas sánc, az úgynevezett avargyűrű veszi körül, hol a történelem előtti időkben az őslakosság, majd későbbben újabb telepések menedéket kerestek.

*Molitis a Mecseken az Esterházy hercegi hitb. kisvaszari erdejében.
(Földvály Miksa felvétele.)*

A Jakabhegynek ez a része Cserkút község határában fekszik, míg a Zsongorkő már Kővágószőlőshöz tartozik.

A hegy tövében elterülő községek lakóinak ajkán a Zsongorkőről a következő monda él:

A török világban, Szentkúton lakott egy erdőőr szép leányával, kinek jegyese Zsongor nevű erdőőr volt. Egy alkalommal valamelyik török basa meglátta a szép leányt, beleszeretett és mivel a leány őt visszautasította, elraboltatta és a Jakabhegyen levő kolostor mai helyén volt házában elzárva tartotta. Mikor Zsongor megtudta menyasszonyának tartózkodási helyét, minden útonmódon igyekezett közelébe férkőzni és jelekkel megállapodtak a szökésre nézve. Egy sötét, viharos éjszakán sikerült is a leánynak a fogságból kiszöknie és mikor már jegyesével együtt, az örök elől bújkálva, haladtak a ház alatt, a felcikázó villám fényénél meglátta őket egyik ör s üldözőbe vette a szökevényeket. Zsongor ölje kapta a leányt és rohant a hegyoldalra lefelé, a sötétségben nem vette észre a szikla alatt tátongó mélységet, jegyesével lebukott és mindketten halálukat lelték.

Azóta Zsongorkő a neve ennek a sziklának.

2. A Harsányi hegy sziklái.

A siklósi szigethegység keleti pillére a 442 m magas, kúpos Harsányi hegy, mely hirtelen emelkedik ki a síkságból. A tűzhányószerűen kimagasló, szép hegyet, szívesen keresik fel a turisták, de a természettudósok is, mert — amint azt előbb már említettük, — érdekes és ritka flórája van.

Az alább közölt mondából pedig kitűnik az, hogy azelőtt az ördög is megfordult itt.

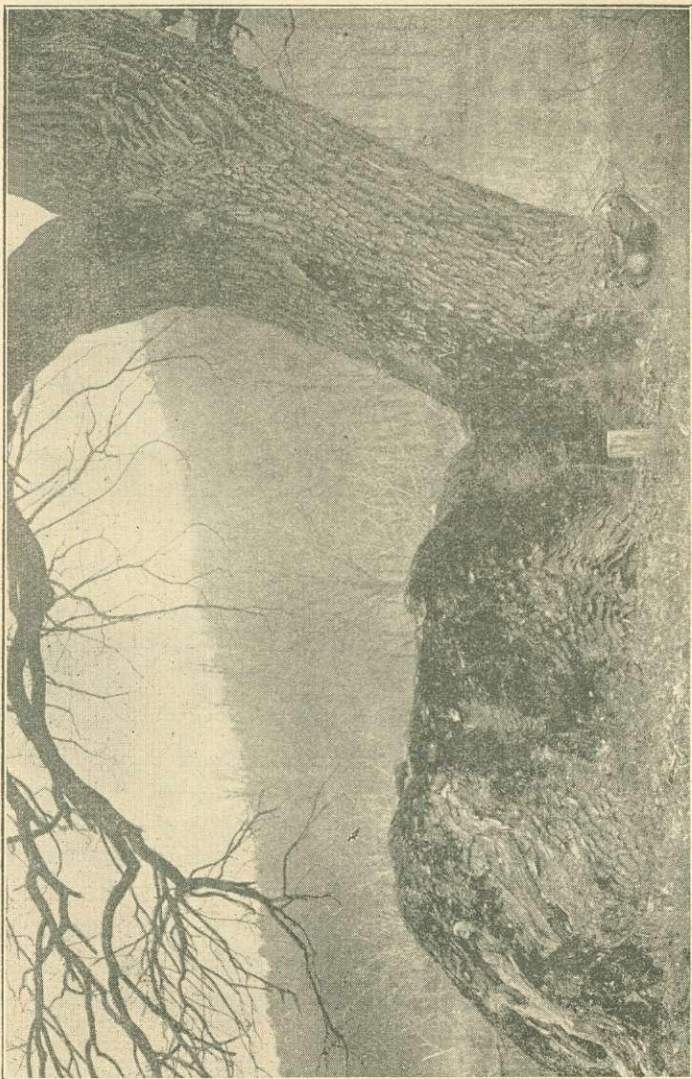
Élt a hegy tövében egy szegény, öreg asszony, kinek gyönyörű, szép leányába beleszeretett az ördög és feleségül kérte. Az anya természetesen nem örült az ajánlatnak, színleg mégis belement, csupán azt kötötte ki feltételül, hogy az ördög napnyugtától napkeltéig, vagyis az első kakasszóig szántsa fel a hegy oldalát.

Az ördög elfogadta az alkút, este az ekébe befogott két macskát és megkezdte a munkát. Hajnal felé már annyira haladt az ördög a szántással, hogy az öreg asszony joggal félthette a leányát, ezért ügyeskedve, gyorsan megszólaltatta kakasát. Az ördög mérgében messzire elhajította az ekét, maga pedig akkorát ugrott, hogy a mai harkányi fürdőnél elsüllyedt a földbe.

Ezért tör elő Harkányban a kénes víz, s innen származnak a Harsányi hegy oldalának sziklás barázdái.

3. Az ördög prédikáló széke.

A pécsi püspökség mecseki nagy kiterjedésű erdőbirtokának, Dobogó (594 m) nevű magaslatán van egy sziklatömb, melyen neve után ítélve, az ördög prédikált.

(Földváry Miksa felvétele.)

A csodafa Esterházy hg. máklásvári vadashertjében

Az elnevezés eredetét kutatva, annyit sikerült megtudnunk, hogy a katonai térképen ennek a helynek a neve: Teufelsberg;

a hegynek észak-kelet felé húzódó része pedig: Ördögnyereg, tehát az ördögnek ezen a vidéken valamikor sok dolga akadt.

Kevesebb képzelőtehetséggel felruházott közlők azt állítják, hogy régebben igen erős, derék szarvasbika szokott volt ezen a réteges mészkősziklán bogni, melynek hangja oly félelmetes és mély volt, mintha maga a megtestesült, eleven ördög bógte volna bele szerelmét a messze terjedő erdőrengetegbe.

Kétségtelenül kimagasló helyen áll ez a „prédikáló szék”, honnan nemcsak messzire hallatszott el a hang, de szép kilátás is nyílik több tolnai községre és dél felé a baranyai síkságra.

4. A kőlyuki szikla.

Tulajdonképpen magas sziklakapu, mely nyugat felé a Zsidó-völgyre nyílik. A szikla a pécsi székesegyházi uradalom erdejében van.

5. Csepegő szikla.

A Mecsek egyik legbájosabb völgye, az egészben erdők közé települt Kisújbanjáról Óbánýára húzódó, szűk völgy, melynek két oldalát a pécsi püspökség erdei borítják, fenekét csörgedező patak mossa, a Csepegő szikla nevű kőről pedig ezernyi vízcsepp hull alá.

6. Rákvár.

Inkább mint történelmi emlék érdemel figyelmet.

Mivel a mű- és történelmi emlékek nagyobbára olyan helyen vannak, hol a természet alkotásai méltó keretet adhatnak a kegyeleti tárgynak vagy építménynek, de viszont a meg nem felelő környezet el is csúfíthatja azt és rontja a hatást, melyet a szemlélő lelkében a mű- vagy történelmi emlék hivatott felébreszteni és ápolni, ezért fontos, hogy a természet adta díszes keret állandóan fennmaradjon, vagy ha ilyen nem volna, azt mesterségesen kell a mű- és történelmi emlékre való figyelemmel létesíteni.

Jelen esetben nem sok a teendő, mert a Rákvár és az alább tárgyalandó Márévár környéke természeti szépségekben is bővelkedik.

A pécsi püspöki uradalom püspöknádasdi erdejében áll a Szent István-korabeli Rákvár romja, melyből a várudvar, védőárok, tornyok nyomai még a romokban is feltalálhatók.

*Kis rezerváció az „Isten kútja”-val és két öreg bükkfával Esterházy hg.
dinyeberki erdejében (Baranya m.).
(Földvály Miksa felvétele.)*

7. Barnakő.

Ugyancsak a pécsi püspökség tulajdonában levő erdőben, Hosszúhetény község határában, a Hosszúhetényből Magyar-egregyre vezető műút mentén, a regényes völgy baloldalán lát-

ható a „Barnakő” a zsványbarlanggal, melyben a népmonda szerint a mult századbeli betyárvilágban zsványok tanyáztak.

8. *Leánykő.*

Kisvaszar és Ág községek között folyó határpatak, a Köszvényes vizének Magyaregregy határán való belfolyásánál van a Leánykő, mintegy 5 m hosszú, 2.5 m széles és 5 m magas két egymáson fekvő szikla, illetve ez a szikla a közepén hosszában ketté vált.

A kőhöz a következő monda fűződik:

Egy gazdag magyaregregyi embernek szép leánya volt, ki apja marháit a pásztorlegénnyel együtt őrizte. A fiatalok a szabad természet ölében egymásba szerettek, amit a gazdag, gőgös gazda észrevett, megfenyegette és figyelmeztette őket, hogy ha egymásról le nem mondanak, megátkozza őket. A szerelmesek a figyelmeztetéssel mit sem törődtek s mikor a legelőn összeültek, az átok fogott rajtuk, mindketten kővé váltak, sőt a mellettük legelő nyolc állat is kővé meredt.

A monda szerint az egymáson fekvő két nagy kő a leány és a legény, a patak partján szerteheverő nyolc kisebb-nagyobb kő pedig az általuk őrzött állatok megkövesült teste.

9. *Márévár.*

A pécsi püspökség kárászi erdőgondnoksága kerületében, a Kövestető közelében, 354 m magas csúcson találjuk Márévár romjait. Alatta szép, bükkös erdő. A vár története a XIII. századig nyúlik vissza és a török időkben pusztult el.

A vidéken élő rege szerint azonban másként pusztult el a lovagvár: Máré vitéz maga lövette rommá saját várát, miután a hosszú háborúból hazatérve, felesége hűtlenségéről értesült, ki ott lelte sírját a rommá lőtt várban, bűnben fogant leányával együtt. Halála előtt azonban elátkozta magát, csábítóját és leányát is, hogy hazatérő lelke mindaddig őrizze a vár kincseit, „míg abból a magból, mely a vár előtt álló *bükkfán* terem, új fa kel, az nagyra felnő, bal ágából bölcsőt csinálnak s akit abban először ringatnak, annak a hetedik unokája meg nem szabadítja. Ha

pedig annak sem sikerülne, akkor újból kezdődjék az átok és terhelje mindaddig s az Isten szabad ege alá minden századik karácsony éjszakáján mehessen ki egy órára saját képében, míg a vár mögött akkor álló *cserfa* makkjából megint új fa kel, az nagyra felnő, jobb ágából csinálnak bölcst s akit abban először ringatnak, annak a hetvenhetedik unokája nem váltja őt meg.”

Az egregyi erdőbe új vadász jött, ki a francia háborúban is részt vett s aki a váralatti forrásnál meglátta a fészülködő, szépséges várkisasszonyt, de bár ő volt a bükkfa bal ágából készült bölcsőben ringatott, hetedik nagyapa késői unokája, még sem tudta a szép várkisasszonyt az átok alól megváltani, mert a feltételhez képest a borzalmas varangyos békává változott leányt irtózott megcsókolni.

A 354 m magas hegycsúcs a várrommal, a hegyoldalt borító erdővel, a lábánál előtörő márévári forrással és a sziklafalak között kanyarodó völgy egy részével, melynek fenekén tisztavízű csermely csobog, nemcsak a táj szépsége miatt, hanem ennek a helynek történelmi, régés multjára való tekintettel is védelmi területté volna nyilvánítandó.

10. Bertalan-szikla.

Ilyen elnevezés alatt szerepel „Pécs és a Mecsek részletes kalauz”-ában a megjegyzéssel, hogy az ott álló Flórapihenőtől szép kilátás nyílik a Bányatelepekre, a Zengőre, Hármashegyre és a távolabbi vidékre. Tulajdonképpen nem kimagasló szikla, hanem a sekély termőtalajból előtörő mészkövekből álló plató, mely Pécs sz. kir. városnak parkerdőszerűen kezelt gazdasági osztályában 404 m tengerszint feletti magaságban terül el.

Alatta a szőlők között van a Bertalan-kápolna, mely Szentkirályi István szerint egy Bertalan nevű remete buzgalmából épült, ki ezen a helyen készített remetelakban élt.

V. Barlangok.

Jóllehet barlangok csaknem minden kőzetben képződnek, mégis mészősszetételű kőzetben találjuk azokat a leggyakrabban, mert a márgában és homokban keletkezett barlangok beomlanak.

Myskowszky Emil megállapítása szerint a Mecseken levő legfontosabb barlangok közül az abaligeti, mánfai és mecsekrákosi eróziós eredetű.

1. Az *abaligeti* a vízszintes barlangok csoportjához tartozik, mely újabb feltárásokkal a jövőben előreláthatólag nagyobbodni fog. Ugyanis a hegység belsejében szerteágazó folyosók, labirintusok vannak, melyek nyílásai, sziklakapui a Kőlyuk, a Sárkánykút, stb.

Az abaligeti barlangot tudományos szempontból már többen kutatták és irodalmilag ismertették. Elsőízben Kölesy Vince 1820. évben a „Tudományos gyűjtés”-ben írt róla ismertetést.

A barlangban található állat- és növényvilágról a legutóbb Gebhardt Antal dr. értekezett a „Természet” 1931. évfolyamában.

2. A *mánfai* „Kőlyuk”-ban dr. Hölbling Miksa járt először az 1844. évben, állítólag 50 ölnyire. Ez a barlang, mely máig sincs átkutatva, a pécsi székesegyház uradalmának erdejében van és két folyosóból áll; az egyik rövid, a másik valamivel hosszabb. A nyílásnál bővízű forrás buzog, mely a napvilágon tüstént elbűvik és künn a völgy fenekén homokszemeket forgatva, tör újból elő. A portálé emlékezetembe idézte a petrozsényi Boli-barlangot, melynek bejáratához feltűnően hasonlít a „Kőlyuk” portáléja, csak hogy utóbbi jelentékenyen kisebb, mint a Boli-barlang sziklakapuja.

3. Orfű községtől mintegy 10 percnyi gyalogúton van a *Vízfő-barlang*, mely azonban nem járható.

4. Mecsekrákos község határában van a *Sárkánykút*, melyről azt meséli a nép, hogy a belsejében tanyázó sárkány időnként megmozdul s mozgolódására víz tör elő az üregből.

A valóság az, hogy a Sárkánykút az abaúji Ránkfürdő gejzirjéhez hasonló, időszakos forrás, mely, sajnos, nem részesül abban a figyelemben, mint aminőt jelentőségénél fogva megérdemelne.

5. A siklói hegységben, *Gyűd község* határában, a községtől észak-nyugatra van egy cseppkőbarlang, melynek 1 m² nyílású kapuján 11 méternyi mélységig lehet egyelőre lejutni. Ez a barlang sincsen feltárva, holott bizonyára sok látogatója volna azok közül

a búcsúsok közül is, akik vallásos buzgalomból Máriagyűdre jönnek.

6. Célszerű volna a Mecseken több helyen látható, főként Pécs sz. kir. város érdejében előforduló töböröknek egy-egy sorozatát is természeti emlékek kijelölni. Ilyenek vannak a Cigány-hegy tájékán, Orfú környékén, stb., melyek részint kerekék, részint hosszantiak, sorozatosak és egyik-másik a 40 m mélységet és 300 m felső átmérőt is eléri. A tölcser feneke rendszerint üreges, itt van a víznyelő, mely a töbörbe ömlött vizet magába szívja és a hegységben szerteágazó csatornahálózatnak átadja. Ez a leszűrődő víz táplálja különösen az északi irányba folyó patakokat. De vannak vak töbörök is, amelyek aknája beomlott.

V. Források.

Habár a Mecsek-hegység csapadékban eléggé bővelkedik, amennyiben az évi átlagos csapadék-mennyiség a 800 mm-t is meghaladja, még sem gazdag forrásokban és patakokban, ami a hegységet alkotó kőzet folyománya.

A források közül különösen említésreméltók úgy magán a Mecseken, mint környékén a következők:

1. Mindenekelőtt a Tettye-forrás, mely nem kimondottan természeti emlék ugyan, amelynek megvédése s illetve vízszolgáltatásának biztosítása azonban Pécs város lakosságának elsődendő érdeke, hisz ez a forrás látja el mintegy 40 km hosszú csőhálózatával a város jó részét vízzel.

2. Az egészséges éghajlattal és szép fekvéssel megáldott Szentkút község nevét a községtől északra levő, szépen foglalt és szentképpel diszített, bővízü forrástól kapta.

3. Az Isten kútja a Pécs feletti szőlők között, a Donátus-kápolna közelében van.

4. A Melegmányi forrás völgyében, a mésztufás mederben érdekes vízeselek láthatók.

5. Bájos a környéke Zobáktól északranyúló, Hidasi völgyben levő Csurgónak, hol több méter magas sziklafalról csurog le a víz.

6. Mucsi község határában a Magyar Nemzeti Múzeum erdőbirtokának határszélén van egy forrás, melyről az a legenda kering, hogy vizében Szűz Máriát látták valamikor. Azt is mesé-

lik, hogy a forrás melletti kápolna helyén, régen, egyszer tulipán virágzott, mely mindannyiszor rögtön kinőtt, valahányszor csak leszakították.

7. Az Esterházy hercegi hitbizomány helesfa—nagyvátyi gazdasági osztályú erdejében, Gyűrűfű község mellett van a Pálkút, vagy Isten kútja. Fölötte 2 öreg bükk, melyről a II. fejezet 4. b) pontja alatt már szó volt. A forrás mellett emlékkő áll, melyet 1862. évben az akkori bérlő, a Nádossy-család helyezett el. A kövön a következő felírás olvasható: „Vándor, ha szomjúság ér itt, e rengeteg erdőben, állj meg itt az Isten-kútnál, enyhet találsz itt e kemény bükkfa tövében. Vedd az ivókat kezvedbe, éltesd szegény magyar hazát. A bor hevít, a víz éltet, de a bornak ára vagyon, vizet a természet ingyen ad. 1862.”

Kaán Károly „Természetvédelem és a természeti emlékek” című értékes, nagy művének megjelenése óta az országban hatalmas lendületet vett a természetvédelmi mozgalom és megmozdult az egész társadalom.

Nagynevű férfiak kezdeményezésére a legutóbbi időben a Magyar Tudományos Akadémia termében megtartott értekezlet határozata alapján, a kormány komolyan foglalkozik az ország természeti kincsei megmentésének törvényhozási úton való rendezésével, úgy vélem tehát, hogy a már évek óta gyűjtött anyagoknak közrebocsajtása most időszerű, másrészt kívánatos lesz, hogy a még össze nem írt természeti emlékeinket szintén felkússuk, ismertessük és meg is mentjük.

IRODALOM.

1. Kaán Károly: A természeti emlékek fenntartása. 1909.
2. Fekete—Blattny: Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén.
3. Boros Ádám dr.: A drávabalparti síkság flórájának alapvonásai, különös tekintettel a lápokra. Magyar Botanikai Lapok. 1924. évfolyam.
4. Dr. C. A. Weber: Über die Erhaltung von Mooren und Heiden, etc.
5. Gebhardt: Az abaligeti barlang életvilága. A Természet 1931. évfolyam.
6. Dr. Schütz: Vogelberingung und Vogelschutz. Naturschutz. 1931.

7. Engelmann: Raubvögel Europas.
8. Riesenthals Jagdlexikon.
9. Dr. Lovassy Sándor: Magyarország gerinces állatai.
10. Siewert: Der Seeadler, ein Naturdenkmal. Die Vogelschutz-
warte. 1929.
11. Dr. Vadász Elemér: Pillanatképek a Mecsek multjából.
Mecsek Egyesület évkönyve. 1913.
12. Myskowszky Emil: Barlangokról, különös tekintettel a pécs-
vidéki Mecsekhegység triásmészko complexumában levő csepkö-
barlangokra.
13. Baranya vármegye monografiája.
14. Somogy vármegye monografiája.
15. Kiss József: Pécs és a Mecsek részletes kalauza.
16. Dr. Szentkirályi István: A pécsi Szent-Bertalan kápolna.

A kihágási tanács elvi jelentőségű és figyelmet érdemlő egyéb döntései.

(Befejező közlemény.)

Közli és magyarázza: dr. Ajtay Sándor.

Végzés: A kihágási tanács a másodfokú ítéletet az elsőfokú ítélettel és eljárással együtt megsemmisíti és a Rbsz. 151. §-ának 1. pontja alapján az eljárás megszüntetése mellett a m. kir. erdőhivatal által előterjesztett feljelentéseket hivatalból visszautasítja. Megokolás: *A terhelt a vád tárgyává tett cselekményeket 1929 szept. hó 6, 14, 16 és 17. továbbá október hó 22. napjain követte el, amelyekről a m. kir. erdőhivatal időközben áthelyezett vezetője a sértett erdejének ellenőrző bejárása alkalmával az erdőszolga jelentéséből 1929 október hó 23-án tudomást szerzett. A m. kir. erdőhivatal jelenlegi vezetője a vád tárgyává tett cselekményekről 1930 március hó 16-án szerzett tudomást és azok miatt 1930 március hó 20-án feljelentést tett, amelynek alapján terheltet az alsóbbfokú rendőri büntetőbíró-ságok meg is büntették. A büntetés törvényt sértett, mert a tudomásrajutás és a magánvád előterjesztése között eltelt idő felülhaladja a Btk 112 §-ában megállapított határidőt. A sértett képviseletére és ebből folyólag a vádindítvány előterjesztésére ugyanis az 1898. évi XIX. t.-cikk 11 §-a értelmében a m.*